

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

PYSKOWAĆ

OJ CZYSTY – DODAJ
DO ULUBIONYCH

Kiedyś mówiło się „Nie pyskuj!”, dzisiaj mówimy raczej „Śmiało wyrażaj swoje zdanie!”. Czy czasownik PYSKOWAĆ pochodzi od rzeczownika PYSK? To jedna z hipotez etymologicznych. PYSKOWAĆ, a w staropolszczyźnie WSPYSKOWAĆ, czyli „kłapać pyskiem; odszczekiwać się”, a więc ‘odpowiadać komuś arogancko’, jak rozeźlony pies kłapiący pyskiem lub szczekający na człowieka w odpowiedzi na reprimendę, albo też „być mocnym w pysku”, czyli ‘być aż nazbyt wygadany’. Według drugiej hipotezy PYSKOWAĆ to przekształcone PYSZKOWAĆ – „odpowiadać jak pyszek”, czyli ‘odpowiadać jak pyszałek; odpowiadać zuchwale’ (forma PYSZEK pozostała w nazwach osobowych, znaleźć ją można również w dawnych utworach literackich, np. u A. Naruszewicza). W gwarach zachowała się również postać PYSKAĆ, odmieniająca się z wymianą spółgłoskową (ty pyszczesz, on pyszcze, oni pyszczą). Czasownik ten z całą pewnością pochodzi od rzeczownika PYSK, ale ma inne znaczenie: ‘ryć, grzebać w czymś’ i pierwotnie odnosił się do świni, ryjącej w ziemi. W literaturze odnajdujemy go jednak w użyciu przenośnym: „Dobrze świni w błocie pyskać (...) [ale] po misie rękami pyskać [rzec] nieprzyzwoita” – przestrzega W. Potocki w połowie XVI w. (czyli – krótko mówiąc – nie paprz się w jedzeniu).